

Advies Archeologische Monumentenzorg 2023-nr. 266

Beoordeling van een tussenevaluatie proefsleuvenonderzoek

Bevoegd gezag: Gemeente Son en Breugel
[redacted]
Postbus 8
5690 AA Son

Datum: 21-11-2023

Project: *Tussenevaluatie proefsleuvenonderzoek plangebied Driehoek ong. te Son, gemeente Son en Breugel (RAAP Adviesdocument 1397), auteurs [redacted], versie 13-10-2023.*

Van: Omgevingsdienst Zuidooost-Brabant
Postbus 8035, 5601 KA Eindhoven

Wal 28, Eindhoven
[redacted]
Tel. 088-3690638
E-mail: [redacted]

Inleiding

De aanleiding voor het laten uitvoeren van dit archeologisch proefsleuvenonderzoek is de voorgenomen woningbouw ontwikkeling in het 7180 m² grote plangebied Driehoek (ong.) te Son en Breugel. Het onderzoek vindt plaats vanwege een bestemmingsplanwijziging in het kader van de bouw van zes vrijstaande huizen. De exacte omvang van de werkzaamheden is nog onbekend.

Op basis van het voorgaande bureauonderzoek wordt aan het plangebied een hoge verwachting voor de aanwezigheid van archeologische resten toegekend. Het verkennend booronderzoek heeft aangetoond dat in de bodem geen recente verstoringen aanwezig zijn, waardoor de hoge verwachtingswaarde gehandhaafd blijft.¹ Het advies luidde om bij bodemingrepen dieper dan 0,4 m - mv. in het plangebied een vervolgonderzoek door middel van proefsleuven te laten uitvoeren. De gemeente Son en Breugel ging akkoord met dit gegeven advies.

Het doel van het onderzoek was om vast te stellen of zich in het plangebied behoudenswaardige archeologische resten bevinden. Aan de hand van de onderzoeksresultaten zal vervolgens door de gemeente worden beoordeeld in hoeverre deze eventuele archeologische resten nopen tot een behoud in situ en bijbehorende beschermingsmaatregelen dan wel het veilig stellen van de archeologische informatie en informatiedragers door middel van archeologisch vervolgonderzoek.

Samenvatting van het plan en het rapport

Onderzoekskader RO: omgevingsvergunning wijzigen bestemming
Grootte plangebied: 7180 m ²
Onderzoekperiode: sept-okt. 2023
Opdrachtgever: [redacted]
Opdrachtnemer: RAAP

Het proefsleuvenonderzoek omvatte – conform het PvE – het aanleggen en documenteren van zes

¹ Plangebied Driehoek (ong.) te Son en Breugel, gemeente Son en Breugel; archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (verkennend booronderzoek) (= RAAP-rapport 6141), auteur: [redacted], 2022.

sleuven, vier sleuven van 25 m lang en 4 m breed en twee sleuven van 50 m lang en 4 m breed. Tijdens het onderzoek zijn twee vindplaatsen aangetroffen, om een beter inzicht te krijgen in de vindplaatsen is tijdens het proefsleuvenonderzoek besloten om op drie locaties iets uit te breiden. In totaal is 826,8 m² aan sleuven aangelegd.

Het plangebied bevindt zich op een overgangsgebied van een laagte naar een dekzandrug, die van het noordoosten oploopt richting het zuidwesten. Verder ten oosten (buiten het plangebied) gaat het landschap over in het beekdal van de Dommel. In het midden van het plangebied is een depressie aanwezig waarvan de exacte omvang niet bekend is. Dit betreft een natuurlijke laagte die al zeer lang geleden is opgevuld. Dit is te zien doordat er boven op de depressie een begraven A-horizont aanwezig is. In de top van de depressie zijn een aantal scherven laat prehistorisch handgevormd aardewerk aangetroffen. Concluderend kan gezegd worden dat in het plangebied de bodem zeer intact is. Het historische (prehistorische) maaiveld bevindt zich tussen circa 40 cm – mv en 73 cm – mv.

Met name in het oostelijke gedeelte van het plangebied zijn paalsporen aangetroffen, hieruit vallen nog geen structuren te herkennen. In deze zone van het plangebied valt echter mogelijk een (gedeelte) van een erf te verwachten. Vooral nog zijn geen vondsten gevonden, maar het vermoeden is dat de sporen in de ijzertijd dateren, omdat vlak langs de oostelijke kant van het plangebied meerdere ijzertijd vondsten aangetroffen zijn alsook sporen. Ook tijdens onderhavig onderzoek zijn verspreid over de werkputten enkele losse scherven handgevormd aardewerk uit de ijzertijd gevonden. In het zuidwestelijke gedeelte van het plangebied zijn een aantal kuilen, paalkuilen en greppels aangetroffen. Eén van deze sporen is gecoupeerd en bleek erg vondstrijk te zijn, in dit spoor is een stenen bijl aangetroffen alsook 30 scherven van handgevormd aardewerk, mogelijk uit het late neolithicum of de vroege bronstijd. Mogelijk bevinden de in werkput 5 aangetroffen sporen zich aan de rand van een nederzetting, aangezien deze sporen zich op de flank van een dekzandrug bevinden.

De aangetroffen vindplaatsen weergegeven op het inrichtingsplan

Beide vindplaatsen worden op basis van de fysieke en inhoudelijke kwaliteit aangemerkt als behoudenswaardig. Vindplaats 1 in het oosten van het plangebied betreft nederzittingsresten die naar alle waarschijnlijkheid uit de ijzertijd dateren nabij het beekdal van de Dommel. Vindplaats 2 in het

zuidwesten van het plangebied betreft nederzettingsresten uit het laat neolithicum - bronstijd. Voorts is een depressie (opgevlude natuurlijke laagte) aangetroffen, die gelegen is op de noordelijke flank van de dekzandrug. Het advies luidt dat beide behoudenswaardige vindplaatsen ex situ veilig gesteld dienen te worden door middel van een opgraving indien in situ behoud niet mogelijk is.

Het eerste gedeelte van het plangebied dat in aanmerking komt voor vervolgonderzoek is een blok rondom de aangetroffen paalsporen in werkput 1. Door het opgraven van dit blok zal inzicht worden verkregen over wat voor soort structu(u)r(en) aanwezig zijn binnen dit gedeelte van het plangebied en wat de datering hiervan is. Tevens kan hierbij de laagte beter in kaart gebracht worden. De geselecteerde zone is ca. 1320 m² groot. Het tweede gedeelte van het plangebied dat in aanmerking komt voor vervolgonderzoek is de zone rondom de in werkput 5 aangetroffen kuilen en greppels. Hierbij zal worden achterhaalt of dit daadwerkelijk de rand van een nederzetting betreft of dat deze sporen tot een ander fenomeen behoren. De geselecteerde zone heeft een omvang van ca. 1300 m².

Beoordeling

We kunnen instemmen met deze tussenevaluatie maar vragen wel om de zones voor vervolgonderzoek, zoals aangeduid in bijlage 3, uit te breiden, omdat onduidelijk is tot hoever de twee vindplaatsen doorlopen. Voor het vervolgonderzoek is het dan ook beter om uit te gaan van een aantal vaste kernzones met daarom heen een zone met flexibele m².

Selectieadvies

Bij het archeologisch onderzoek in het plangebied Driehoek ongenummerd in Son zijn sporen van bewoning en gebruik uit de late prehistorie (laat Neolithicum, Brons- en IJzertijd) aangetroffen in meerdere delen van het totale plangebied. Deze vindplaatsen worden op basis van inhoudelijke en fysieke kwaliteitscriteria gezien als archeologisch waardevol. Het behoud van de vindplaats in de bodem heeft de voorkeur boven een opgraving.

Behoud in situ van de aanwezige archeologische waarden kan echter alleen geschieden door inpassing van de behoudenswaardige delen in de toekomstige inrichtingsplannen, in combinatie met een op het behoud afgestemd beheer, en door het opnemen van een passend vergunningenstelsel in het nieuwe bestemmingsplan. Dat betekent dat de ondergrens voor de dubbelbestemming archeologie strenger zal moeten dan de nu opgenomen 250 m² en een diepte van 40 cm. Verder zal in de te verlenen omgevingsvergunning de voorwaarde worden opgenomen dat er technische maatregelen moeten worden getroffen om de archeologische waarden in de bodem te behouden. De specificatie van deze technische maatregelen (behoudplan) dienen aan te tonen dat sprake is van duurzaam behoud. De specificatie van deze technische maatregelen dienen ter goedkeuring voorgelegd te worden aan het bevoegd gezag, en zullen als voorwaarde aan de te verlenen vergunning worden gekoppeld.²

Aangezien de archeologische resten al voorkomen vanaf een diepte vanaf 50 cm -mv, en de grondwerkzaamheden ten behoeve van de nieuwbouw in het plangebied zullen reiken tot circa 80-100 cm -mv, zal het vrijwel niet mogelijk zijn om de archeologische waarden in de bodem te behouden. Daarnaast vinden er meer bodemingrepen plaats in het plangebied als gevolg van de aanleg van infrastructuur, waterberging, bijgebouwen en vergunningvrij mogelijkheden zoals tuininrichting en aanleg zwembaden. Daar waar (fysieke) aantasting van archeologische waarden mogelijk wordt gemaakt aan de hand van het nieuwe bestemmingsplan, adviseren wij dan ook om een definitief archeologisch onderzoek in de vorm van een opgraving uit te voeren. Naast het feit dat dit goedkoper zal zijn dan het opstellen van een behoudplan, zal het archeologisch bodemarchief hiermee voor de toekomst worden vastgelegd.

De opgraving dient plaats te vinden aan de hand van een door het bevoegd gezag goedgekeurd programma van eisen en uitgevoerd te worden door een archeologisch bedrijf bevoegd tot het uitvoeren van archeologische opgravingen (Erfgoedwet 2016). Het archeologisch onderzoek dient

² De gemeente hanteert hiervoor de handreiking Archeologievriendelijk bouwen van de RCE (Roorda, I. & J. Stöver, 2016. Handreiking Archeologievriendelijk bouwen. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort.) en de checklist archeologievriendelijk bouwen, zie <https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/bodemverstoring/documenten/publicaties/2016/01/01/handreiking-archeologievriendelijk-bouwen>.

verder te voldoen aan de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. In dit PvE staan het onderzoeksgebied, het doel, de vraagstelling en de uitvoeringswijze van het archeologische veldonderzoek en specialistische onderzoek verwoord, alsook de randvoorwaarden van het onderzoek. We merken daarbij op dat de begrenzing van de vindplaatsen onduidelijk zijn en het daarom aan te raden is om hier flexibel mee om te gaan. Daarbij komt ook, dat het voor de kennisopbouw niet alleen om de bewoning gaat maar ook om de relatie van die bewoning met de directe woonomgeving en hoe dit gebruikt werd. De strategie van de eventuele opgraving zal een flexibele inzet vragen waarbij met vierkante meters geschoven moet kunnen worden in een ruimer gebied rond de aangetroffen bewoningssporen.